

vrijdag 15 december, 20.15 uur

inleiding Philip Ruitenberg 19.30 uur i.s.m. TivoliVredenburg

TIVOLI
VREDEN
BURG

Weihnachts-Oratorium

Nederlandse Bachvereniging

Jos van Veldhoven dirigent

Miriam Feuersinger sopraan

Meg Bragle alt

Benedikt Kristjánsson tenor

Tobias Berndt bas

Johann Sebastian Bach 1685-1750

I. Jauchzet, frohlocket, auf, preiset die Tage 1734

cantate voor Eerste Kerstdag uit het Weihnachts-Oratorium BWV 248

Benjamin Britten 1913-1976

A Boy was born in Bethlehem 1933

Johann Sebastian Bach

II. Und es waren Hirten in derselben Gegend cantate voor Tweede Kerstdag

uit het Weihnachts-Oratorium

PAUZE

Johann Sebastian Bach

III. Herrscher des Himmels, erhöre das Lallen cantate voor Derde Kerstdag

uit het Weihnachts-Oratorium

Benjamin Britten

A Hymn to the Virgin 1929

Johann Sebastian Bach

IV. Fallt mit Danken, fallt mit Loben cantate voor Nieuwjaarsdag

uit het Weihnachts-Oratorium

ALL OF BACH

Kerst met All of Bach

Heeft u genoten van dit concert? Met All of Bach geniet u tijdens de feestdagen thuis verder!

Bijvoorbeeld van *Unser Mund sei voll Lachens*, BWV 110, het *Magnificat*, BWV 243, *Gloria in excelsis Deo*, BWV 191, en de 'Hohe Messe', BWV 232.

In 2013 is de Nederlandse Bachvereniging begonnen met het uitvoeren en opnemen van alle werken van Bach en sinds 2 mei 2014 wordt iedere vrijdag een nieuwe opname gepubliceerd. Bij ieder werk vindt u uitgebreide achtergrondinformatie en vertellen musici over wat hen precies raakt in de muziek.

Bekijk en beluister alles van Bach op

→ ALLOFBACH.COM

Over dit programma

Integrale uitvoeringen van Bachs *Weihnachts-Oratorium* zijn schaars. Ook vandaag hoort u vier van de zes cantates. Maar waarom eigenlijk? Dirigent en artistiek leider Jos van Veldhoven legt uit.

Een staalkaart met een meesterplan

“Ik vind het niet heel bevredigend om alle zes de cantates uit het *Weihnachts-Oratorium* in één concert te laten horen”, stelt Jos van Veldhoven. “Het is erg lang en Bach heeft het niet zo bedoeld. In Bachs tijd heeft het publiek van de Thomaskerk nooit het gehele *Weihnachts-Oratorium* gehoord. Daar klonken slechts vier van de zes cantates tussen Eerste Kerstdag en Driekoningen. Alleen als je fanatiek was, kon je alles binnen twee weken beluisteren, maar daarvoor moest je af en toe ook naar de Nicolaïkerk.”

“Bovendien vormt, zoals altijd bij Bach, elke cantate een geheel, met een zorgvuldig gedoseerde afwisseling van koorstukken, recitatieven, aria's en koralen. Voor mijn gevoel moet je daarom uitkijken dat je niet cantate achter cantate programmeert. Ik heb er het liefst iets tussen, zoals dit jaar twee koorwerken van Benjamin Britten.”

Gesamtkunstwerk

Is het dan niet raadselachtig dat Bach de zes losse cantates tot één geheel heeft gebundeld onder de titel *Weihnachts-Oratorium*? En is de aanduiding 'oratorium' niet enigszins misleidend? Van Veldhoven: “Mijn gevoel is dat Bach op dat moment van zijn carrière, in 1734-1735, wilde laten zien

“Het *Weihnachts-Oratorium* is als een *Gesamtkunstwerk*.”

– Jos van Veldhoven

wat hij kon. Hij was bijna vijftig en had zijn werkende leven bijna afgesloten. Hij had veel orgelwerken geschreven, een enorme hoeveelheid cantates die samen goed waren voor twee tot drie jaargangen, kleine missen en nog veel meer. Je zou kunnen zeggen dat zijn hoofd in de jaren 1730 aan het veranderen was, misschien omdat hij zich miskend voelde, misschien omdat hij zijn eigen kunstenaarschap nog op een hoger niveau wilde brengen.”

“Rond die tijd ging Bach grote verzamelingen aanleggen waarin hij zijn meesterschap toonde. *Clavier-Übung* is hier een voorbeeld van. Ik denk dat hij hetzelfde in het *Weihnachts-Oratorium* doet. Bach denkt hier grootschalig. Deze zes cantates vormen samen een soort *Gesamtkunstwerk* waarvan de uitvoering zich over een periode van twee weken uitstrekte.”

“Net als later in de ‘*Hohe Messe*’ – eveneens een zeer lang werk binnen die categorie – stijgt het *Weihnachts-Oratorium* over tijd en ruimte heen. In beide gevallen maakt Bach volgens mij een meesterplan. Je zou dat kunnen vergelijken met een staalkaart waarin de componist hoogtepunten aan elkaar rijgt.”

Hergebruik

Conform de muzikale mores van zijn tijd hergebruikt Bach op grote schaal eigen composities in het *Weihnachts-Oratorium*. Zelfs de muziek van het beroemde openingskoor is ontleend aan een wereldlijke verjaardagscantate uit 1733 voor Maria Josepha, echtgenote van de keurvorst van Sachsen en daardoor koningin van Polen. Wat we als symbool van kerstvreugde kennen (“Jauchzet, frohlocket!”) klonk dus een jaar eerder in een geheel andere context, weliswaar feestelijk maar allerm minst religieus (“Tönet, ihr Pauken!”, BWV 214).

Jos van Veldhoven maakt zich daar niet druk over: “Parodie (het hergebruik van bestaande muziek) hoorde gewoon bij die tijd, iedereen deed het en het werd ook niet als een minderwaardige werkwijze ervaren. De techniek van hergebruik doet geen afbreuk aan de kwaliteit van de muziek, maar bevestigt die juist. Ook in Bachs parodieën zijn de affecten raak, omdat hij waar nodig altijd iets verandert of toevoegt.

Er is veel meer sprake van evolutie dan van hergebruik. Ik zie en ervaar het bijna steeds als nieuwe muziek.”

“Soms krijg je bijna de indruk dat het meer tijd kost om een parodie te maken dan om een nieuwe compositie te schrijven. Dat Bach toch al die moeite deed, laat zich eenvoudigweg verklaren door de kwaliteit van de gebruikte muziek.”

Ruime keus in het continuo

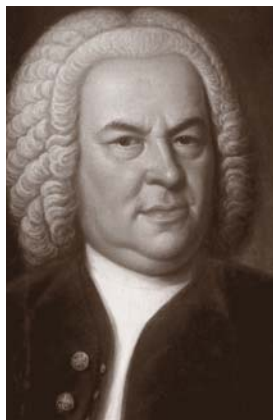
Terug naar het *Weihnachts-Oratorium* en naar een specifieke uitdaging, de samenstelling van het orkest. Van Veldhoven: “Ik heb vijf continuo-instrumenten ter beschikking. Maar Bach vermeldt nooit ‘klavecimbel’ of ‘orgel’ in de partituur, dus je moet per deel keuzes maken om verschillende kleuren tot stand te brengen. Het orgel en het klavecimbel spelen meestal samen, maar je kunt er bij uitzondering één weglaten als je hierdoor het affect versterkt. Andere belangrijke vragen zijn wanneer de fagot of de contrabas meespelen. Ook daarin is Bach niet altijd duidelijk en moet ik keuzes maken, want ik wil toch contrasten kunnen aanbrengen.”

Michel Khalifa

Maria met Christus, door Rombout Verhulst, ca. 1655, coll. Rijksmuseum Amsterdam

Bachs kerkmuziek kan onmogelijk los gezien worden van zijn Leipziger periode, van 1723 tot aan zijn dood in 1750. Hij componeerde toen een grote hoeveelheid muziek voor gebruik in de vier grote kerken die de stad telde: de (belangrijkste) Thomas- en de Nikolaikirche, met daarnaast de Neue Kirche en de kleinere Peterskirche. Maar zijn langdurige associatie met de Hanzestad betekent geenszins dat hij er altijd met even veel enthousiasme werkte. In een brief van 28 oktober 1730 aan zijn jeugdvriend Georg Erdmann schetst Bach dat zijn vertrek vanuit het hof van Cöthen naar Leipzig vooral was ingegeven door noodzaak, meer dan door een behoefte zijnerzijds. Hij solliciteert in deze brief aan zijn vroegere vriend dan ook expliciet naar een andere functie. Erdmann zou daar wellicht iets in kunnen betekenen want hij bekleedde op dat moment een niet onbelangrijke functie; hij was namelijk Russisch gezant in Danzig.

JOHANN SEBASTIAN BACH

“Aanvankelijk leek het mij niet passend de betrekking van kapelmeester te verruilen voor die van cantor en daarom heeft mijn besluit dan ook een kwart jaar op zich laten wachten.”

In zijn brief schrijft Bach onder meer:

“Aanvankelijk leek het mij niet passend de betrekking van kapelmeester te verruilen voor die van cantor en daarom heeft mijn besluit dan ook een kwart jaar op zich laten wachten. Deze functie werd me echter zo gunstig beschreven dat ik het er uiteindelijk in Gods naam op waagde (te meer omdat mijn zoons aanleg voor studies bleken te hebben) en mij naar Leipzig begaf, de proeve van bekwaamheid aflegde en de nieuwe functie aanvaardde die ik door

Gods wil tot op heden nog steeds vervul. Omdat ik evenwel tot de bevinding ben gekomen dat deze functie (1) geenszins zo gunstig is als men mij heeft beschreven, (2) veel bijkomende verdiensten wegvielen, (3) Leipzig een bijzonder dure stad is om in te wonen en (4) er een eigenaardige overheid in functie is die de muziek een weinig warm hart toedraagt, en er zodoende vrijwel voortdurend ergernis, jaloezie en vervolging mijn deel zijn, ben ik genoodzaakt met bijstand van de Allerhoogste mijn geluk elders te beproeven. Zou u, edele Hoogwelgeborene, voor een oude trouwe dienaar van weleer een passende betrekking weten of kunnen vinden, dan vraag ik u in alle onderdanigheid mij zeer welwillend aan te bevelen.”

Perikelen en muziek voor de eeuwigheid

De smeekbede had geen gevolg – Bach bleef zijn verdere leven in Leipzig en we hebben geen weet van serieuze gesprekken over andere posten. Maar de brief werpt een duidelijk licht op zijn frustratie met het Leipziger stadsbestuur. Bachs onvrede met de situatie had niet te maken met een enkel specifiek punt – eerder ging het om een veelheid aan factoren van uiteenlopende aard. Het heeft er alle schijn van dat hij zich nogal had verkeken op de feitelijke gang van zaken in de Hanzestad. De school kampte met een nijpend ruimtegebrek – zo moesten in één lokaal drie klassen tegelijkertijd les krijgen, terwijl die ruimte ook nog eens als eetzaal moest dienen. Een tweede punt van wrevel was dat van Bach verwacht werd dat hij een controlerende taak op zich nam en, zeer tegen zijn zin, zelf ook Latijn onderwees. En dan was er Bachs ontevredenheid met zijn salaris, vooral in vergelijking met wat hij in Cöthen verdiend had. Maar het meest stoorde Bach zich wellicht aan het gebrek aan discipline dat er heerste en het lage muzikale niveau. En om de situatie nog gecompliceerder te maken was Bach aan verscheidene autoriteiten verantwoording schuldig. Een en ander resulteerde in een reeks van sluimerende conflicten die in de loop van de jaren twintig escaleerden. Uiteindelijk schreef Bach op 23 augustus 1730 een uitgebreide brief aan het stadsbestuur,

Bach stoorde zich hevig aan het gebrek aan discipline en het lage muzikale niveau in Leipzig.

AANBIDDING DOOR DE HERDERS,
 MARINUS ROBYN VAN DER GOES,
 NAAR JACOB JORDAENS (I),
 1630 - 1639
 COLL. RIJKSMUSEUM AMSTERDAM

met als aanhef 'Kort, maar hoogst noodzakelijk verslag over het uitvoeren van goede kerkmuziek, benevens enkele onbevooroordeelde bezwaren tegen het verval daarvan'. De lijvige brief vormt een enorm belangrijke bron voor de uitvoeringspraktijk van Bachs muziek, omdat de componist zich heel expliciet erin uitspreekt over aantallen zangers en instrumentalisten waarover hij zou willen beschikken. Voor zover we weten verwaardigde het stadsbestuur zich niet rechtstreeks te reageren op Bachs smeekbede en nauwelijks twee maanden erna schreef Bach de eerder geciteerde brief aan Erdmann in een poging zijn leven een andere wending te geven. Een eventueel antwoord van zijn jeugdvriend is overigens niet bewaard gebleven. Bach schikte zich in zijn situatie en concentreerde zich in de daaropvolgende jaren op een aantal grootschalige kerkmuziekwerken. Zo zou hij de *Johannes-* en de *Matthäus-Passion* reviseren, een (verloren gegane) *Markus-Passion* schrijven, de *Hohe Messe* verder aanvullen en, in 1734, het *Weihnachts-Oratorium* componeren.

'Für die heilige Weynacht'

Het zou onjuist zijn een strikte scheiding aan te brengen tussen Bachs cantates en het *Weihnachts-Oratorium*. Want hoewel ze meestal aangeduid worden als oratorium, kunnen de zes werken van Bach 'Für die heilige Weynacht' wel degelijk omschreven worden als cantates. In tegenstelling tot een 'echt' oratorium, dat een uniform en afgerond verhaal kent, is het *Weihnachts-Oratorium* een verzameling losse stukken. Het kent veel minder dan de

In tegenstelling tot een 'echt' oratorium, dat een uniform en afgerond verhaal kent, is het *Weihnachts-Oratorium* een verzameling losse stukken.

Passies slechts een summiere dramatische aanzet tot dialogen tussen de verscheidene personages en legt daarmee het accent veel meer op het bespiegelende. Ondanks het ontbreken van een eenduidige en heldere dramatische context zijn de cantates wél allemaal gecentreerd rond het geboortefeest. Bovendien vervullen ze een liturgische functie op de zes hoogtijdagen waarvoor ze geschreven waren. Met hun feestelijke teksten, zoals al meteen aan het begin gedemonstreerd met het 'Jauchzet, frohlocket! auf preiset die Tage', bieden de cantates uitgelezen mogelijkheden voor een feestelijke verklanking. Dat het *Weihnachts-Oratorium* overigens een cantate kent voor de eerste zondag in het nieuwe jaar heeft alles te maken met het feit dat de cyclus toegesneden is op de kerstperiode in 1734-35. Toen was er geen zondag tussen kerst en Nieuwjaar, omdat Tweede Kerstdag toen op een zondag viel – vandaar dat in plaats daarvan een cantate werd toegevoegd voor de eerste zondag na Nieuwjaar. Vanavond klinken de eerste vier cantates: de eerste drie die bestemd waren voor de eerste tot en met de derde Kerstdag, en dan de vierde voor Nieuwjaarsdag. De zojuist genoemde cantate voor de eerste zondag in het nieuwe jaar en de afsluitende voor Driekoningen ontbreken.

Parodie en hergebruik

Veelvuldig is in beschrijvingen van het *Weihnachts-Oratorium* Bachs parodietechniek ter sprake gebracht. In het huidige taalgebruik verwijst de term parodie naar een "boertige nabootsing van een

ANONIEM (NEDERLANDS), AANBIDDING DER HERDERS, NAAR RAFAËL, 1563, COLL. RIJKSMUSEUM AMSTERDAM

(letterkundig) werk waarbij vorm en toon min of meer behouden blijven, maar de stof zo wordt ingekleed dat het effect lachwekkend is” ofwel naar een “povere, zwakke nabootsing die het voorbeeld slechts onvoldoende en bespottelijk weergeeft of vertegenwoordigt”. In de muziektheorie echter niets van dit alles, daar heeft het woord een heel andere betekenis gekregen. Het woord ‘parodie’ is in dit geval niet het equivalent van het Griekse παρωδία (parodia), maar ontleend aan het woord παρωδος (parodos), letterlijk ‘naast (dat wil zeggen: niet behorend bij) het gezang’. In die zin verwijst de term naar de compositietechniek waarbij eerder bestaand materiaal opnieuw gebruikt werd in een nieuwe compositie. Met name sinds de zestiende eeuw was dat een veelvuldig gebruikt vehikel geworden van componisten, vaak om een bekende melodie of meerstemmig complex als uitgangspunt te nemen voor met name miszettingen (zo ontstonden er talloze parodieën op het populaire *L’homme armé*-gegeven – tussen 1450 en het einde van de zeventiende eeuw zijn er niet minder dan 40 bewaard gebleven). In een tijd waarin zaken als auteursrecht of plagiaat nog geen rol speelden en de status van kunstwerk als iets origineels en unieks zich nog niet had uitgekristalliseerd, was het überhaupt de normaalste zaak van de wereld dat componisten teruggrepen op bestaand materiaal. Zo is genoegzaam bekend dat Bach zelf een groot aantal werken van Antonio Vivaldi bestudeerde en bewerkte en ook vaak op zijn eigen werk teruggreep in latere composities.

Bach hergebruikte dikwijls werk van anderen hemzelf, ook wereldlijke muziek in zijn *Weihnachts-Oratorium*. En laten we eerlijk zijn: wat is er nu op tegen om muziek van een zó hoge kwaliteit vaker dan eens te gebruiken?

In het *Weihnachts-Oratorium* bediende Bach zich veelvuldig van deze parodietechniek, wat in latere tijden niet altijd in even sterke mate geapprecieerd werd. Wilhelm Rust (1822-1892), de toenmalige hoofdredacteur van de Bach-Gesamtausgabe, moest niets hebben van het door hem bij het *Weihnachts-Oratorium* veronder-

stelde hergebruik van geestelijke muziek voor wereldse doeleinden – pas later werd duidelijk dat de muziek juist de omgekeerde volgorde had afgelegd – en velde als oordeel: “Wat echt kerkelijk is, moet kerkelijk blijven”. Rust noemde in dit kader het *Weihnachts-Oratorium* – niet ten onrechte, want het aantal parallellen tussen Bachs kerstoratorium en wereldlijke stukken is opmerkelijk. Het *Weihnachts-Oratorium* kan zelfs wel een schoolvoorbeeld genoemd worden van het parodieprocedé, met vooral sterke verwijzingen naar de wereldlijke cantates BWV 213, 214 en 215. Zo vinden we niet minder dan zes ontleningen aan de cantate *Hercules auf dem Scheidewege* BWV 213 in de eerste vier cantates van het *Weihnachts-Oratorium*. Uit de cantate *Tönet, ihr Pauken, erschallet*, BWV 214, treffen we in de eerste drie cantates van het *Weihnachts-Oratorium* vier ontleningen aan, waaronder het openingskoor ‘Jauchzet, frohlocket’. En een deel uit de cantate *Preise dien Glücke, gesegnetes Sachsen*, BWV 215, stond model voor de aria ‘Erleucht’ auch meine finstre Sinnen’ uit de vijfde cantate, terwijl de verloren gegane kerkelijke cantate BWV 248a in zijn geheel uitgangspunt kan zijn geweest voor de zesde cantate uit het *Weihnachts-Oratorium*. Op de laatste cantate na zijn het overigens allemaal werken die ontstonden voor het vorstenhuis van Saksen in de jaren 1733 en 1734, respectievelijk voor de verjaardag van de Saksische prins Friedrich Christian op 5 september 1733, die van de Saksische keurvorstin Maria Josepha op 8 december van dat jaar en de herdenking van de uitverkiezing van keurvorst Friedrich August als August III van Polen op 5 oktober 1734. Bach greep wat dat betreft dus vaak terug op zichzelf maar dat was, zoals gezegd, gangbaar en logisch in een tijd waarin muziek vaak maar eenmalig tot klinken kwam. En laten we eerlijk zijn: wat is er nu op tegen om muziek van een zó hoge kwaliteit vaker dan eens te gebruiken?

Frits de Haen

Bach Jauchzet, frohlocket, auf, preiset die Tage

1 KOOR

Jauchzet, frohlocket,
auf, preiset die Tage,
rühmet, was heute
der Höchste getan!
Lasset das Zagen,
verbannet die Klage,
stimmet voll Jauchzen
und Fröhlichkeit an!
Dienet dem Höchsten
mit herrlichen Chören,
lasst uns den Namen
des Herrschers verehren!

Juicht nu en jubelt!
Komt prijst deze dagen,
roemt wat d'allerhoogste
voor ons heeft gedaan!
Weest niet bevreesd
en verdrijft thans het klagen,
heft nu uw lofzang
vol vrolijkheid aan!
Zingt met de koren
de Heer aller heren,
laat ons de naam
van de koning vereren!

2 RECITATIEF – EVANGELIST (TENOR)

Es begab sich aber zu der Zeit,
dass ein Gebot von dem Kaiser Augusto
ausging, dass alle Welt geschätzt
würde.

Und jedermann ging, dass er sich
schätzen ließe, ein jeglicher in seine
Stadt. Da machte sich auch auf Joseph
aus Galiläa, aus der Stadt Nazareth, in
das jüdische Land zur Stadt David, die
da heisset Bethlehem; darum, dass er
von dem Hause und Geschlechte David
war; auf dass er sich schätzen ließe
mit Maria, seinem vertrauten Weibe,
die war schwanger. Und als sie daselbst
waren, kam die Zeit, dass sie gebären
sollte.

Lukas 2:1 en 3-6

En het geschiedde in die dagen,
dat er een bevel uitging vanwege keizer
Augustus, dat in het gehele rijk een
volkstelling moest worden gehouden.
En zij gingen allen op reis om zich te
laten inschrijven,
ieder naar zijn eigen stad.
Ook Jozef vertrok van Galilea, naar
Judea, naar de stad van David, die
Bethlehem heet, omdat hij uit het huis
en het geslacht van David was.
Om zich te laten inschrijven
met Maria, zijn ondertrouwde vrouw,
die zwanger was. En toen zij daar
waren, kwam de tijd dat zij baren zou.

3 RECITATIEF – ALT

Nun wird mein liebster Bräutigam,
nun wird der Held aus Davids Stamm
zum Trost, zum Heil der Erden einmal
geboren werden.

nu zal de held uit Davids stam
tot troost, tot heil der mensen
weldra geboren worden.
Nu zal de ster uit Jacob stralen,

Nun wird der Stern aus Jacob scheinen,
sein Strahl bricht schon hervor. Auf,
Zion, und verlasse nun das Weinen, dein
Wohl steigt hoch empor!

zijn straal breekt nu reeds door.
welaan nu, Sion! Staakt het wenen,
uw heil is thans verzekerd.

4 ARIA – ALT

Bereite dich, Zion,
mit zärtlichen Trieben,
den Schönsten,
den Liebsten bald bei dir zu sehn!
Deine Wangen
müssen heut viel schöner prangen,
eile, den Bräutigam
sehnlichst zu lieben!

Sion, houdt u bereid
met teder verlangen
de schoonste,
de liefste snel bij u te zien.
Uw aangezicht
moet heden veel blijer stralen.
Bijver u de bruidegom
vol verlangen lief te hebben.

5 KORAAAL

Wie soll ich dich empfangen
und wie begegn'ich dir?
O aller Welt Verlangen,
o meiner Seelen Zier!
O Jesu, Jesu, setze
mir selbst die Fackel bei,
damit, was dich ergötze,
mir kund und wissend sei!
Paul Gerhardt, 1653

Hoe zal ik u ontvangen,
hoe kom ik u tegemoet?
O, 's werelds hoogst verlangen,
des stervelings zalig goed!
Dat ons uw geest verlichte,
houdt zelf de fakkel bij,
opdat, dat wat u wil
duidelijk is voor mij.

6 RECITATIEF – EVANGELIST

Und sie gebar ihren ersten Sohn
und wickelte ihn in Windeln
und legte ihn in eine Krippen,
denn sie hatten sonst keinen Raum
in der Herberge.
Lukas 2:7

En zij baarde haar eerstgeboren zoon
en wikkelde hem in doeken
en legde hem in een kribbe,
omdat er geen plaats was
in de herberg.

7 KORAAAL – SOPRAAN EN RECITATIEF – BAS

Er ist auf Erden kommen arm,
dass er unser sich erbarm,
und in dem Himmel mache reich,
und seinen lieben Engeln gleich.
Martin Luther, 1524

Op aard' gekomen was hij arm,
opdat hij onzer zich erbarm',
Ons in de hemel make rijk,
en aan zijn engelen gelijk.

14 Wer will die Liebe recht erhöhen,
die unser Heiland vor uns hegt?
Ja, wer vermag es einzusehen,
wie ihn der Menschen Leid bewegt?
Des Höchsten Sohn kömmt in die Welt,
weil ihm ihr Heil so wohl gefällt, so will
er selbst als Mensch geboren werden.

Kyrieleis!

Wie kan de liefde naar waarde schatten
die onze heiland voor ons voelt, ja, wie
vermag het te doorgronden hoe hem
het leed van mensen treft?

Des hoogsten Zoon komt op aarde
daar hem haar heil zo zeer ter harte
gaat; daarom wil hij zelfs als mens
geboren worden.

Kyrie eleison!

8 ARIA – BAS, TROMPET

Großer Herr, o starker König,
liebster Heiland, o wie wenig
achtest du der Erden Pracht!
Der die ganze Welt erhält,
Ihre Pracht und Zier erschaffen,
muss in harten Krippen schlafen.

Grote Heer en sterke koning,
lieve heiland, o hoe gering
schat gij de aardse pracht!
Hij, die de gehele wereld onderhoudt,
haar pracht en rijkdom heeft gescha-
pen, moet in een harde kribbe slapen.

9 KORAAAL

Ach, mein herzliebes Jesulein,
mach dir ein rein sanft Bettelein,
zu ruhn in meines Herzens Schrein,
dass ich nimmer vergesse dein!
Martin Luther 1535

Ach Jezuskind, zo teer bemind,
maak, dat g'in mij een rustplaats vindt:
maak in mijn hart een plaats gereed,
opdat ik nimmer u vergeet.

Britten A Boy was born in Bethlehem

A Boy was born in Bethlehem
rejoice for that, Jerusalem!
Alleluya.
He let himself a servant be,
that all mankind he might set free:
alleluya.
Then praise the Word of God who came
to dwell within a human frame:
alleluya.

Er is een kind geboren in Bethlehem;
Jeruzalem verheug je!
Alleluia.
Hij maakte zichzelf tot dienaar
zodat hij de hele mensheid kon bevrij-
den: alleluia.
Prijs dus het woord van God die kwam,
om in een menselijk omhulsel te ver-
toeven; Alleluia.

11 RECITATIEF – EVANGELIST

Und es waren Hirten in derselben Gegend auf dem Felde bei den Hürden, die hüteten des Nachts ihre Herde. Und siehe, des Herren Engel trat zu ihnen, und die Klarheit des Herren leuchtet um sie, und sie fürchten sich sehr.

Lukas 2:8-9

En er waren herders in diezelfde landstreek, die zich ophielden in het veld en 's nachts de wacht hielden over hun kudde.

En plotseling stond een engel des Heren bij hen en omstraalde hen, en zij vreesden met grote vreze.

12 KORAAL

Brich an, du schönes Morgenlicht, und lass den Himmel tagen!
Du Hirtenvolk, erschrecke nicht, weil dir die Engel sagen, dass dieses schwache Knäbelein soll unser Trost und Freude sein, dazu den Satan zwingen und letztlich Friede bringen!

Johann Rist, 1641

Breek aan, o heerlijk morgenlicht, wil aan de hemel gloren!
Gij herdersvolk, wees niet verschrikt, daar de engelen u doen horen: dat dit lief knaapje, teer en klein, ons tot troost en vreugd zal zijn, de satan zal bedwingen en ons de vrede brengen.

13 RECITATIEF – EVANGELIST, ENGEL (SOPRAAN)

Und der Engel sprach zu ihnen: fürchtet euch nicht, siehe, ich verkündige euch große Freude, die allem Volke widerfahren wird. Denn euch ist heute der Heiland geboren, welcher ist Christus, der Herr, in der Stadt David.

Lukas 2:10-11

En de engel sprak tot hen: weest niet bevreesd, want zie, ik verkondig u grote blijdschap, die geheel het volk ten deel zal vallen: Heden is de heiland geboren, namelijk Christus, de Heer, in de stad van David.

14 RECITATIEF – BAS

Was Gott dem Abraham verheissen, das lässt er nun dem Hirtenchor erfüllt erweisen.

Ein Hirt hat alles das zuvor von Gott erfahren müssen.

Und nun muss auch ein Hirt die Tat, was er damals versprochen hat, zuerst erfüllet wissen

Wat God aan Abraham beloofde, daarvan toont hij de herders de vervulling.

Een herder heeft voorheen dit alles van God vernomen.

Nu komt een herder 't eerste aan, om wat hij toen beloofde in vervulling te zien gaan.

15 ARIA – TENOR, TRAVERSO

Frohe Hirten, eilt, ach eilet,
 eh ihr euch zu lang verweilet,
 eilt, das holde Kind zu sehn!
 Geht, die Freude heisst zu schön,
 sucht die Anmut zu gewinnen,
 geht und labet Herz und Sinnen!

Blijde herders, ach snelt voort,
 voordat ge u te lang ophoudt,
 haast u 't lieflijk kind te zien.
 Gaat, de vreugde is zo groot.
 Probeer het kind voor u te winnen,
 gaat, verkwikt uw hart en zinnen.

16 RECITATIEF – EVANGELIST

Und das habt zum Zeichen:
 ihr werdet finden das Kind
 in Windeln gewickelt
 und in einer Krippe liegen.

Lukas 2:12

En dit zal u tot teken zijn:
 gij zult het kind vinden
 in doeken gewikkeld
 en liggende in een kribbe.

17 KORAAAL

Schaut hin! dort liegt im finstern Stall,
 des Herrschaft gehet überall!
 Da Speise vormals sucht ein Rind,
 da ruhet itzt der Jungfrau'n Kind.
Paul Gerhardt, 1667

Ziet, daar ligt in de donkere stal
 wiens heerschappij gaat bovenal
 waar anders 't rund om voedsel vraagt
 daar sluimert thans het kind der maagd.

18 RECITATIEF – BAS

So geht denn hin, ihr Hirten, geht,
 dass ihr das Wunder seht:
 und findet ihr des Höchsten Sohn
 in einer harten Krippe liegen,
 so singet ihm bei seiner Wiegen
 aus einem süßen Ton
 und mit gesamtem Chor
 dies Lied zur Ruhe vor!

Zo gaat dan heen! Gij herders, gaat,
 opdat gij 't wonder ziet;
 en als gij dan Gods zoon ontmoet
 in een harde kribbe liggend:
 zo zingt hem bij zijn wieg
 op zoete toon
 en in verenigd koor
 dit wiegeliedje voor.

19 ARIA – ALT, TRAVERSO

Schlafe, mein Liebster, genieße der Ruh,
 wache nach diesem vor aller Gedeihen!
 Labe die Brust,
 empfinde die Lust,
 wo wir unser Herz erfreuen!
Lukas 2:13-14

Slaap, mijn liefste, geniet van de rust,
 en waak daarna over aller welzijn!
 Verkwik het hart
 en geniet van de vreugd
 waarin ons hart zich verheugt.

20 RECITATIEF – EVANGELIST

Und alsobald war da bei dem Engel
die Menge der himmlischen Heer-
scharen,
die lobten Gott und sprachen:

En terstond was er bij de engel
een grote hemelse legermacht,
die God loofde, zeggende:

21 KOOR

Ehre sei Gott in der Höhe
und Friede auf Erden
und den Menschen ein Wohlgefallen.

Ere zij God in de hoge
en vrede op aarde
voor de mensen van goede wil.

22 RECITATIEF – BAS

So recht, ihr Engel, jauchzt und singet,
dass es uns heut so schön gelinget!
Auf denn! wir stimmen mit euch ein,
uns kann es so wie euch erfreun.

Welnu u engelen, juicht en zingt
om wat ons heden 't hart verheugt.
Komaan! Wij stemmen met u in
ons stemt het zoals u tot vreugd.

23 KORAAL

Wir singen dir in deinem Heer
aus aller Kraft Lob, Preis und Ehr,
dass du, o lang gewünschter Gast,
dich nunmehr eingestellt hast.
Paul Gerhardt, 1656

Wij zingen u met 't engelenheer
met alle kracht: lof, prijs en eer!
Omdat gij gast, zo lang verwacht,
op aarde bij ons zijt gebracht.

PAUZE**Bach Herrscher des Himmels, erhöre das Lallen****24 KOOR**

Herrscher des Himmels, erhöre das
Lallen,
lass dir die matten Gesänge gefallen,
wenn dich dein Zion mit Psalmen
erhöht!
Höre der Herzen frohlockendes Preisen,
wenn wir dir itzo Ehrfurcht erweisen,
weil unsre Wohlfahrt befestiget steht!

Heerser des hemels, hoor ons stamelen
aan.
Laat de zwakke gezangen u welgevallig
zijn,
als uw Sion u met psalmen verhoogt!
Hoor onze harten u jubelend prijzen,
nu wij u thans onze eerbied bewijzen,
daar ons welzijn verzekerd is.

25 RECITATIEF – EVANGELIST

Und da die Engel von ihnen
gen Himmel führen,
sprach die Hirten untereinander:
Lukas 2:15

En toen de engelen van hen
weggevaaren waren naar de hemel,
spraken de herders tot elkander:

26 KOOR

Lasset uns nun gehen gen Bethlehem
und die Geschichte sehen,
die da geschehen ist,
die uns der Herr kundgetan hat.

Laten wij naar Bethlehem gaan
om te zien
hetgeen geschied is
en ons door de Heer is bekendgemaakt.

27 RECITATIEF – BAS

Er hat sein Volk getröst,
er hat sein Israel erlöst,
die Hülff aus Zion hergesendet
und unser Leid geendet.
Seht, Hirten, dies hat er getan;
geht, dieses trifft ihr an!

Hij heeft zijn volk getroost,
hij heeft zijn Israël verlost,
de hulp uit Sion ons gezonden,
ons lijden een einde doen nemen.
ziet, herders, dit heeft hij gedaan.
Gaat zien, dat treft gij aan.

28 KORAAAL

Dies hat er alles uns getan,
sein groß Lieb zu zeigen an;
des freu sich alle Christenheit
und dank ihm des in Ewigkeit,
kyrieleis!
Martin Luther, 1524

Dit heeft hij al voor ons gedaan,
zijn grote liefde toont hij aan;
verheugt u daarom, Christenheit,
brengt dank daarvoor in eeuwigheid.
Kyrie eleison!

29 ARIA – SOPRAAN, BAS, 2 HOBO D'AMORES

Herr, dein Mitleid, dein Erbarmen
tröstet uns und macht uns frei.
Dein holde Gunst und Liebe,

deine wundersamen Triebe
machen deine Vätertreu wieder neu.

Heer, uw medelijden, uw erbarmen
troost ons en maakt ons vrij.
Uw beminnelijke genegenheid en
liefde,
uw wonderbare neigingen
vernieuwen uw vaderlijke trouw.

30 RECITATIEF – EVANGELIST

Und sie kamen eilend und funden beide,
Mariam und Joseph,
dazu das Kind in der Krippe liegen.

En zij gingen haastig
en vonden Maria en Jozef,
en het kind, liggende in de kribbe.

Da sie es aber gesehen hatten,
breiteten sie das Wort aus,
welches zu ihnen von diesem Kind
gesaget war.
Und alle, für die es kam,
wunderten sich der Rede,
die ihnen die Hirten gesaget hatten.
Maria aber behielt alle diese Worte
und bewegte sie in ihrem Herzen.
Lukas 2: 16-19

En toen zij het gezien hadden,
maakten zij bekend hetgeen tot hen
gesproken was over dit kind.

En allen, die ervan hoorden,
verbaasden zich over hetgeen
door de herders tot hen gezegd werd.
Doch Maria bewaarde al deze woorden
en overwoog die in haar hart.

31 ARIA – ALT, VIOOL SOLO

Schließe, mein Herze, dies selige
Wunder fest in deinem Glauben ein!
Lasse dies Wunder, die göttlichen
Werke, immer zur Stärke
deines schwachen Glaubens sein!

Sluit, mijn hart, de zalige wonderen
vast in uw geloof.
Laat dit wonder der goddelijke werken
uw zwak geloof
steeds tot steun zijn.

32 RECITATIEF – ALT

Ja, ja! mein Herz soll es bewahren,
was es an dieser holden Zeit
zu seiner Seligkeit
für sicheren Beweis erfahren.

Ja, ja, mijn hart moet het bewaren
wat het in deze gelukkige tijd
tot zijn zaligheid
als zeker bewijs heeft ervaren.

33 KORAAAL

Ich will dich mit Fleiss bewahren,
ich will dir leben hier,
dir will ich abfahren,
mit dir will ich endlich schweben
voller Freud
ohne Zeit
dort im andern Leben.
Paul Gerhardt, 1653

Ik wil u met vlijt behoeden,
voor u wil ik hier leven
voor u wil ik sterven
voor u wil ik eindelijk opstaan
vol vreugde
eeuwig ginds
in 't andere leven.

34 RECITATIEF – EVANGELIST

Und die Hirten kehrten wieder um,
preiseten und lobten Gott um alles,
das sie gesehen und gehöret hatten,
wie denn zu ihnen gesaget war.
Lukas 2:20

En de herders keerden terug
en loofden God om alles
wat zij hadden gehoord en gezien,
juist zoals het hen gezegd was.

35 KORAAAL

Seid froh dieweil
dass euer Heil
ist hie ein Gott
und auch ein Mensch geboren,
der, welcher ist
der Herr und Christ
in Davids Stadt,
von vielen auserkoren.
Christoph Runge, 1653

Wees verheugd,
omdat tot uw heil
hier als God
en ook als mens geboren is:
hij die de Heer
en Christus is,
in Davids stad,
uit velen uitverkoren.

35b KOOR

Herrscher des Himmels, erhöre das
Lallen,
lass dir die matten Gesänge gefallen,

wenn dich dein Zion mit Psalmen
erhöht!
Höre der Herzen frohlockendes Preisen,
wenn wir dir itzo Ehrfurcht erweisen,
weil unsre Wohlfahrt befestiget steht!

Heerser des hemels, hoor ons stamelen
aan.
Laat de zwakke gezangen u welgevallig
zijn,
als uw Sion u met psalmen verhoogt!

Hoor onze harten u jubelend prijzen,
nu wij u thans onze eerbied bewijzen,
daar ons welzijn verzekerd is.

Britten A Hymn to the Virgin

Of one that is so fair and bright
Velut maris stella,
brighter than the day is light,
Parens et puella.
I cry to thee, thou see to me,
Lady, pray the Son for me,
Tam pia,
that I may come to thee
Maria.
all this world was forlorn
Eva peccatrice
till our Lord was born
De te genetrix
with Ave it went away:

Van één die zo schoon en helder is
Zoals de ster van de zee
helderder dan de dag licht is
Moeder en meisje
ik roep u aan, zie mij aan
Vrouwe, bid tot uw Zoon voor mij
Zo liefdevol
dat ik bij u mag komen
Maria
de hele wereld was troosteloos
omdat Eva zondares was
totdat onze Heer werd geboren
Uit u, zijn moeder
met een "ave" verdween

darkest night, and comes the day
Salutis
the well springeth out of thee
Virtutis.
Lady, flow'r of ev'rything
Rosa sine spina,
thou bare Jesu, heaven's King
Gratia divina
of all thou bear'st the prize,
Lady, Queen, of paradise
Electa
maid mild, mother es Effecta.
Effecta.

de donkerste nacht, en kwam de dag
van heil
vanuit u ontspringt de bron
van deugd
Vrouwe, bloem van alles
Roos zonder doorn
u baart Jezus, de koning van de hemel
door goddelijke genade
van alles betaalt u de prijs
Vrouwe, koningin van het paradijs
uitverkorene
milde maagd, tot moeder
zijt ge gemaakt.

Bach Fallt mit Danken, fallt mit Loben

36 KOOR

Fallt mit Danken, fallt mit Loben
vor des Höchsten Gnadenthron!
Gottes Sohn
will der Erden
Heiland und Erlöser werden,
Gottes Sohn
dämpft der Feinde Wut und Toben.

Knielt met dankgebed en lofzang
voor de troon van de allerhoogste!
Gods zoon
wil heiland van de mensen
en hun verlosser zijn
Gods zoon
stilt de razernij der vijanden.

37 RECITATIEF – EVANGELIST

Und da acht Tage um waren,
dass das Kind beschnitten würde,
da ward sein Name genennet Jesus,
welcher genennet war von dem Engel,
ehe denn er im Mutterleibe empfangen
ward.
Lukas 3:21

En toen acht dagen verstreken waren,
zodat zij hem moesten besnijden,
ontving hij de naam Jezus,
die door de engel genoemd was,
voor hij in de moederschoot was
ontvangen.

38 RECITATIEF – BAS EN KORAAL – SOPRAAN

Immanuel, o süßes Wort!
Mein Jesus heisst mein Hort,
mein Jesus heisst mein Leben.
Mein Jesus hat sich mir ergeben,

Immanuël, o dierbaar woord!
Jezus is mijn herder,
Jezus is mijn leven,
hij heeft zich voor mij gegeven,

22 mein Jesus soll mir immerfort
vor meinen Augen schweben.
Mein Jesus heisset meine Lust,
mein Jesus labet Herz und Brust.
Komm! Ich will dich mit Lust umfassen,
mein Herze soll dich nimmer lassen,
ach! So nimm mich zu dir!
Auch in dem Sterben sollst du mir
das Allerliebste sein;
in Not, Gefahr und Ungemach
seh ich dir sehnlichst nach,
was jagte mir zuletzt der Tod für
Grauen ein?
Mein Jesus! Wenn ich sterbe,
so weiss ich, dass ich nicht verderbe.
Dein Name steht in mir geschrieben,
der hat des Todes Furcht vertrieben.

Jesu, du mein liebstes Leben
meiner Seelen Brautigam,
der du dich vor mich gegeben
an des bittern Kreuzes Stamm!
Johann Rist, 1642

en zal mij telkens weer
in gedachten wezen;
Jezus is mijn lust
aan mijn hart geeft hij rust.
Met vreugde wil ik u omhelzen,
mijn hart verlaat u nimmermeer.
Och, neem mij tot u, Heer.
Ook in de dood zult gij voor mij
de allerliefste zijn,
in angst, gevaar en tegenspoed
zie ik met vreugde tot u op.
Hoe kan de dood mij dan nog angst en
vrees aanjagen?
Mijn Jezus, wanneer ik sterf,
zo weet ik, dat ik niet verloren ga.
Uw naam staat in mijn hart geschreven,
die heeft de vrees voor de dood ver-
dreven.

Jezus, gij, mijn dierbaar leven,
bruidegom van mijn ziel,
Die u voor mij hebt gegeven
toen gij aan het kruishout hing!

39 ARIA – SOPRAAN, HOBO

Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen
auch den allerkleinsten Samen
jenes strengen Schreckens ein?
Nein, du sagst ja selber nein. (Nein!)

Sollt ich nun das Sterben scheuen?
Nein, dein süßes Wort ist da!
Oder sollt ich mich erfreuen?
Ja, du Heiland sprichst selbst ja. (Ja!)

Brengt, mijn heiland, brengt uw naam
ook maar in de geringste mate
angst voor strengheid hier te weeg?
Neen, zelf immers zegt gij neen.
(Neen!)
Zou ik nu voor 't sterven vrezen?
Neen, uw lieflijk woord is daar!
Of moet ik mij verheugen?
Ja, gij heiland, zegt zelve ja. (Ja!)

40 RECITATIEF – BAS EN KORAAAL – SOPRAAN

Wohlan! dein Name soll allein
in meinem Herzen sein!
So will ich dich entzückt nennen,

Welnu, uw naam alleen
zal in mijn hart zijn!
Zo wil ik u vol vreugde noemen,

wenn Brust und Herz zu dir vor Liebe
brennen.

Doch, Liebster, sage mir:
wie rühm ich dich, wie dank ich dir?

Jesu, meine Freud und Wonne,
meine Hoffnung, Schatz und Teil,
mein Erlösung, Schmuck und Heil,
Hirt und König, Licht und Sonne,
ach! Wie soll ich würdiglich,
mein Herr Jesu, preisen dich?

Johann Rist, 1642

als hart en ziel voor u van liefde
branden,
doch lieve Heer zeg mij: hoe prijs ik u?
Hoe toch dank ik u?

Jezus, mijn vreugde en liefde,
mijn hoop, mijn rijkdom en mijn deel,
mijn verlosser, toevlucht, heil
herder, koning, licht en zon!
Och, hoe zal ik u, Heer Jezus,
naar waarde kunnen prijzen?

41 ARIA – TENOR, 2 VIOLON

Ich will nur dir zu Ehren leben,
mein Heiland, gib mir Kraft und Mut,

dass es mein Herz recht eifrig tut!
Stärke mich, dein Gnade würdiglich
und mit Danken zu erheben!

Ik wil slechts tot uw eer leven,
mijn heiland, schenk mij kracht en
moed
dat het mijn hart echt vurig maakt;
sterk gij mij, om uw genade waardig
en met lofzang te prijzen.

42 KORAAL

Jesus richte mein Beginnen,
Jesus bleibe stets bei mir,
Jesus zäume mir die Sinnen,
Jesus sei nur mein Begier,
Jesus sei mir in Gedanken,
Jesus, lasse mich nicht wanken!
Johann Rist, 1642

Jezus, richt gij mijn schreden,
Jezus, blijf mij steeds nabij,
Jezus, beheers mijn zinnen,
Jezus, zij steeds mijn verlangen,
Jezus, blijf mij in gedachten,
Jezus, laat mij niet wankelen.

24 Jos van Veldhoven, dirigent

Jos van Veldhoven staat bekend om zijn verrassende programmering, waarbij hij telkens traditie en avontuur met elkaar weet te verbinden. Sinds 1983 is hij de dirigent en artistiek leider van de Nederlandse Bachvereniging; aan het eind van dit seizoen neemt hij afscheid. Onder zijn leiding kwam een indrukwekkende cd-serie met de grote werken van Bach tot stand en maakten ze concertreizen door Europa, de Verenigde Staten en Japan. Daarbij klonk niet alleen Bach, maar ook 'nieuw' repertoire, zoals oratoria van Telemann en Graun, vespers van Gastoldi, reconstructies van Bachs *Markus-Passion* en de *Köthener Trauer-Music*.

Om het honderdjarig jubileum van de Nederlandse Bachvereniging in seizoen 2021-2022 te vieren, bedacht Jos van Veldhoven All of Bach. Voor dit grootse project voert de Bachvereniging alle werken van Bach uit, nemen zij ze op en publiceren zowel beeld als geluid online. Inmiddels staan al meer dan 200 werken op allobach.com.

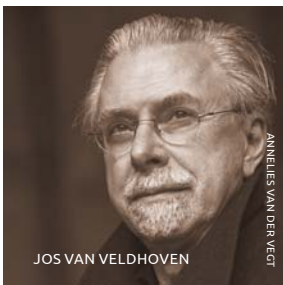
Jos van Veldhoven leidde eigentijdse premières van barokopera's van onder meer Mattheson, Keiser, Bononcini,

Legrenzi, Conti en Scarlatti. Voor de operahuizen van Bonn en Essen maakte hij met regisseur Dietrich Hilsdorf een cyclus geënceneerde oratoria van Händel. Hij was te gast bij onder meer het Nederlands Kamerkoor, het Groot Omroepkoor, het Vlaams Radiokoor, het Beethoven Orchester Bonn, de Robert Schumann Philharmonie, de Essener Philharmoniker, het Sinfonieorchester Wuppertal, het Noord Nederlands Orkest en de philharmonie zuidnederland. In juni 2014 leidde hij de Bachvereniging tijdens de wereldpremière van de opera *Oidipous* van Calliope Tsoupaki tijdens het Holland Festival.

Jos van Veldhoven studeerde muziekwetenschap en koor- en orkestdirectie. Hij is docent koordirectie aan het Conservatorium van Amsterdam en het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. In 2007 werd hij benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw om zijn baanbrekende werk voor de oude muziek.

Miriam Feuersinger, sopraan

Bach is de grote liefde van sopraan Miriam Feuersinger. Daarom begon ze een eigen Bachcantateserie in Voralberg (Oostenrijk). Ook verder speelt Bach een

belangrijke rol in haar concertagenda. Ze zingt graag barok, klassiek, late romantiek en Duitse liederen. Miriam Feuersinger studeerde bij onder meer Kurt Widmer in Basel. Ze werkte samen met onder anderen Václav Luks, Rudolf Lutz en Laurent Gendre en zong bij verschillende gespecialiseerde barokensembles. Miriam Feuersinger zong al vaker bij de Nederlandse Bachvereniging en is op allofbach.com onder meer te zien en horen in BWV 23.

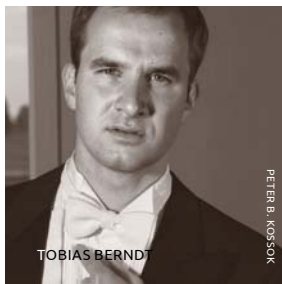
Meg Bragle, alt

Meg Bragle studeerde zowel viool als zang aan de universiteit van Michigan. Ook studeerde ze Engels en koördirectie. Ze werkt vaak samen met de English Baroque Soloists onder leiding van John Eliot Gardiner. Daar zong ze onder meer Bachs *Oster-* en *Himmelfahrts-Oratorium* en ook de *'Hohe Messe'*. Meg Bragle was te gast bij het Orchestra of the Age of Enlightenment, Tafelmusik, Les violons du Roi en de symfonieorkesten van onder meer Toronto, Colorado, Calgary en North Carolina. Bij de Nederlandse Bachvereniging soleerde ze onder meer in de *Matthäus-Passion* en het *Weihnachts-Oratorium*.

BEN EDIKT KRISTJÁNSSON

ANDREAS JÄRES

TOBIAS BERNDT

PETER B. KORSOK

Benedikt Kristjánsson, tenor

Benedikt Kristjánsson werd opgeleid in zijn geboorteland IJsland en studeerde daarna in Berlijn bij Scot Weir. Hij won de eerste prijs en de publieksprijs bij de International Bach Vocal Competition in 2011 en kreeg de publieksprijs bij de Bachcompetitie in Leipzig in 2012. Hij werkt regelmatig samen met verschillende gespecialiseerde ensembles in Europa. Zo soleerde hij onder leiding van Reinhard Goebel, Reinbert de Leeuw, Václav Luks en Hans Christoph Rademann. Benedikt Kristjánsson werkt voor het eerst samen met de Nederlandse Bachvereniging.

Tobias Berndt, bas

Tobias Berndt is een veelgevraagd concertzanger. Hij werkt samen met gerenommeerde oudmuziekensembles en met bekende Europese symfonieorkesten. Zo soleerde hij onder leiding van Hans Christoph Rademann, Philippe Herreweghe, Jos van Veldhoven en Marcus Creed. Hoogtepunten uit de afgelopen jaren zijn bijvoorbeeld een tournee met Purcells *Dido and Aeneas* met Musica Aeterna onder leiding van Teodor Currentzis, Bachs *Matthäus-Passion* onder

leiding van Masaaki Suzuki en *Ein deutsches Requiem* van Brahms onder leiding van Herbert Blomstedt. Tobias Berndt was eerder te gast bij de Nederlandse Bachvereniging en is op allofbach.com te horen in onder meer BWV 131 en 106.

26 Nederlandse Bachvereniging

In 1921 richtte een kleine groep vernieuwers de Nederlandse Bachvereniging op. Ze wilden terugkeren naar Bach en tegenwicht bieden aan de Amsterdamse *Matthäus*-traditie van Willem Mengelberg. Met een nieuw ensemble voerden ze Bachs *Matthäus-Passion* uit waar die oorspronkelijk ook klonk: in een kerk. Destijds een revolutionaire daad. Nog steeds voert de Bachvereniging jaarlijks de *Matthäus-Passion* uit in de Grote Kerk in Naarden. Daarnaast zijn er zo'n vijftig concerten door heel Nederland en regelmatig daarbuiten. De Bachvereniging was te gast in Europa, de Verenigde Staten en Japan. De Bachvereniging werd achtereenvolgens geleid door Johan Schoonderbeek, Evert Cornelis, Anthon van der Horst en Charles de Wolff. In 1983 transformeerde de Bachvereniging, met de komst van dirigent en artistiek leider Jos van Veldhoven, tot een toonaangevend barokensemble met bijbehorend instrumentarium. Omdat de Bachvereniging zich graag blijft ontwikkelen, worden jaarlijks verschillende gastdirigenten uitgenodigd. We werkten met onder meer Peter Dijkstra, Iván Fischer, Lars Ulrik Mortensen, Hans Christoph Rademann, Ed Spanjaard, Masaaki Suzuki en Gustav Leonhardt. Jos van Veldhoven neemt afscheid aan het eind van seizoen 2017-2018 en zal worden opgevolgd door Shunske Sato, de huidige concertmeester.

All of Bach

In 2013 begon de Bachvereniging met het vernieuwende megaproject All of Bach – het uitvoeren en opnemen van alle werken van Johann Sebastian Bach. Elke vrijdag komt een nieuw werk online op allofbach.com. Musici uit het ensemble lichten de werken zelf toe en de composities worden rijk voorzien van achtergrondinformatie. Zo wil de Nederlandse Bachvereniging iedereen dichter bij Bach brengen.

De jeugd heeft de toekomst

De Bachvereniging geeft jong talent een podium. Met het opleiden en begeleiden van jonge musici wil het ensemble een nieuwe impuls aan de barokmuziek geven. Jonge musici kunnen bij de Bachvereniging (podium)ervaring opdoen als Young Bach Fellow. Ook educatie staat hoog in het vaandel. Elk jaar bezoeken ruim 500 leerlingen een van de *Matthäus*-concerten in het kader van het educatieve project 'Oog in oog met de *Matthäus-Passion*'. Zo investeren zij in de musici en het publiek van de toekomst.

SOPRAAN

Marjon Strijk
Hilde Van Ruymbeke

ALT

Marine Fribourg
Barnabás Hegyi

TENOR

Kevin Skelton
Yves Van Handenhove

BAS

Matthew Baker
Drew Santini

EERSTE VIOOL

Shunske Sato
Anneke van Haaften
Annelies van der Vegt

TWEEDE VIOOL

Sayuri Yamagata
Paulien Kostense
Femke Huizinga/Pieter Affourtit

ALTVIOOL

Staas Swierstra
Deirdre Dowling

CELLO

Lucia Swarts
Richte van der Meer

CONTRABAS

Robert Franenberg

FLUIT

Marten Root
Doretthe Janssens

HOBO

Clara Blessing
Marie-Therese Reith
Yongcheon Shin
Tatjana Zimre

FAGOT

Benny Aghassi

TROMPET

Robert Vanryne
Mark Geelen
Tim Hayward

PAUKEN

Robert Kendell

HOORN

Teunis van der Zwart
Gijs Laceulle

ORGEL

Pieter-Jan Belder/Leo van
Doeselaar

KLAVECIMBEL

Siebe Henstra

THEORBE

Fred Jacobs

zaterdag (!) 23 december, 20.15 uur

TivoliVredenburg, Utrecht

inleiding Kees Arntzen 19.30 uur

SERIES RADIO FILHARMONISCH ORKEST,
AVROTROS KLASSIEK

Mahlers Derde

**Radio Filharmonisch Orkest
Groot Omroepvrouwenkoor
Nationaal Kinderkoor**

Markus Stenz dirigent
Florian Helgath koordirigent
Wilma ten Wolde koordirigent

Tamara Mumford alt

Mahler Derde symfonie

GELUKKIGE FEESTDAGEN!

Het team van het AVROTROS
Vrijdagconcert wenst u fijne Kerst-
dagen en een gelukkig Nieuwjaar!

Kerstconcert Radio4

Op 22 december is het jaarlijkse NPO
Radio 4 Kerstconcert in de Utrechtse
Domkerk te beluisteren. Ed Spanjaard
dirigeert het Groot Omroepkoor en een
ensemble uit het Radio Filharmonisch
Orkest in sfeervolle muziek van Hendrik
Andriessen, Bruckner en Saint-Saëns.
Matthias Havinga bespeelt het beroem-
de orgel van de Dom. Aanvang concert
20.15 uur, deuren open 19.45 uur. Dit
concert wordt rechtstreeks uitgezon-
den via Radio 4. Kaarten bestelt u vanaf
11 december via: → KERST@RADIO4.NL

PROGRAMMERING

Astrid in 't Veld, Peter Tra

PRODUCTIE

Sandra Eil, Marco Meijdam (NBV)

MARKETING & COMMUNICATIE

Marco van Es, Saskia Roos,

Mary Fan Zandkamp

ADMINISTRATIE & FINANCIËN

Stichting Omroep Muziek

PRESENTATIE AVROTROS NPO

RADIO 4

Mark Brouwers

EINDREDACTIE AVROTROS NPO

RADIO 4

Tim Moen

ARTISTIEK LEIDER

Kees Vlaardingebroek

DIRECTEUR STICHTING OMROEP

MUZIEK

Roland Kieft

PROGRAMMATOELICHTING

Frits de Haen

REDACTIE PROGRAMMABOEK

Clemens Romijn

VORMGEVING

Dorine Verharen

FOTOGRAFIE

allofbach.com, Wouter Jansen,

Fernanda Monteiro, Peter B

Kossok, Annelies van der Vegt,

Marcel van der Vlugt

EINDREDACTIE

Onno Schoonderwoerd